

Makale Bilgisi

Makale Türü
Tezden Üretilen
Makale

Geliş Tarihi
29.03.2024

Kabul Tarihi
10.06.2024

Anahtar Kelimeler

Değer,
Kuşak,
Aile,
Kuşaklar Arası
Çatışma,
Değer Aktarımı

Ailedeki Değer Kavramının Farklı Kuşaklardaki Anlamı Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma: Nitel Bir Çalışma

*Melike KIROĞLU

ÖZ

Araştırmanın amacı, değer kavramının farklı kuşaklardaki anlamı üzerine karşılaştırmasını yapmaktır. Bu çalışma kuşakların değer önceliklerinin incelenmesine yönlendirilmiştir. Çalışmanın konusu Türkiye’de kuşaklar arası değer kavramı ve değişime etki eden süreçlerin nesiller arası incelenmesidir. Aile, değerlerin içselleştirmesinde, çocukların bu kavramlar üzerine yetiştirilmesinde, değer eğitimde önemli rollere sahiptir. Çocuk ilk sosyal çevresi olan aile ile çocuğun hayata dair ilk eğitimi burada başlamaktadır. Aile değerlerin aktarılması ve yaşatılması konusunda en etkili etmendir. Ebeveyn ve çocuk arasında ortaya çıkan problemler ve iletişim eksikliği değer yargıların değişime uğradığını ve bununla birlikte kuşak çatışmalarının olduğunu göstergesidir. Araştırma bulguları kuşaklar arasındaki değer değişiminin hızlı olmayarak yavaş gerçekleşmekle birlikte uzun dönemde bu değişimin büyük olabildiğini göstermiştir. Araştırma bulguları kuşaklar arası değer değişimin diğer dönemlere göre son dönemler de özellikle teknolojinin hızla gelişmesiyle daha da hızlı olabildiğini göstermiştir. Bu çalışmada nitel araştırma ile fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu 22 kişiden oluşmaktadır. Görüşmeler sonucunda elde edilen verilerin analizi içerik analiz yöntemi ile yapılmıştır. Elde edilen bulgulardan yola çıkarak kuşakların hızlı değişen değerlere yönelik zaman zaman önceki ve sonraki kuşakla sorunlar yaşadıklarını değişime uyum sağlamakta zorlandıkları bununla ilgili sosyal medyada çalışmaların olması değişime uyum sağlama açısından önem arz etmektedir.

Atf: Kiroğlu, M. (2024). Ailedeki değer kavramının farklı kuşaklardaki anlamı üzerine karşılaştırmalı bir araştırma: nitel bir çalışma. *Akademik Platform Eğitim ve Değişim Dergisi*, 7(1), 85-108. DOI: 10.55150/apjec.1459706

*Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, melikekiroglu.beyoglu@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-8649-9561.

**Bu araştırma, Prof. Dr. Hanifi PARLAR danışmanlığında Melike KIROĞLU tarafından tamamlanan “Aile Değerlerinin Farklı Kuşaklar ile Karşılaştırmalı Bir Araştırma Yapılarak Değerlendirilmesi” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Article Information

Article Type

Article-Based Thesis

Received

29.03.2024

Accepted

10.06.2024

Key Words

Value,

Generation,

Family,

Intergenerational Conflit,

Transfer of Value

A Comparaive Research On The Meaning Of Family Values In Different Generations:

A Qualitative Study

*Melike KIROĞLU

ABSTRACT

The aim of the research is to compare the meaning of the concept of value in different generations. This study is directed to examine the value priorities of generations. The subject of the study is the concept of intergenerational value in Turkey and the intergenerational examination of the processes affecting change. Family has important roles in internalizing values, raising children on these concepts, and value education. The child's first social environment, the family, and the child's first education about life begins here. Family is the most effective factor in transferring and keeping values alive. Problems and lack of communication between parents and children indicate that value judgments have changed and that there are generation conflicts. Research findings have shown that although the value change between generations occurs slowly rather than quickly, this change can be large in the long term. Research findings have shown that intergenerational value change may be faster in recent times compared to other periods, especially with the rapid development of technology. In this research, qualitative research and phenomenology design were used. The study group of the research consists of 22 people. The analysis of the data obtained as a result of the interviews was carried out using the content analysis method. Based on the findings obtained, it is revealed that generations sometimes experience problems with the previous and next generations regarding rapidly changing values, and that they have difficulty in adapting to change. Having studies on social media is important in terms of adapting to change.

1. GİRİŞ

Değerlerin toplum içerisinde kuşaktan kuşağa aktarılması o toplumun temel kavramlarının devam ettiğini göstermektedir. Aile ve o ailede bulunan bireyler tüm bu değer kavramları ile benliğini oluşturur. Değer kavramını günümüzde geldiği son aşamayı ve farklılıkların yol açtığı sebepleri belirlemek açısından önemlidir. Bu konuda araştırma yapacak olanlara kaynak teşkil etmesi açısından önemlidir. Değerler üzerine yapılan bazı yorumlar yaşanan yaşam biçimleri ve diğerleri arasındaki tercihler olarak ifade etmişlerdir. (Morris ve Jones, 1956; Morris, 1956, akt. Morsümbül 2014).

Toplumun güçlenmesi ve bir sonraki kuşaklara aktarılabilmesi için o toplumu oluşturan bireylerin benimsedikleri değerlerin çoğunluğu ve birleştirici gücünün olması ile yakından ilişkilidir. Bireylerin yaşam içerisinde tüm bu değerlere sahip çıkan toplumlar değerleri yaşatırken değerleri yok sayan ve aktarılmasını engelleyen toplumlarda varlığı söz konusuysen yok olamaya başlayacaktır yani toplum hiçsizleşecektir. Doğuştan var olmayan değerler, sonradan kazanılmaktadır. Bu nedenle insanlar, birbirleriyle yaşamları içerisinde buldukları etkileşim ve iletişim ile değer üreten bir varlık olarak ortaya çıkmaktadırlar (Yeşil ve Aydın, 2007: 65).

Araştırmalara göre kişiler, doğum yılı aralıklarında meydana gelen sosyal ve kültürel değişim ile teknolojik olayların etkisinde kalarak farklı karakteristik özellikler göstermektedir. Her birey yaşadığı dönemin özelliklerinden etkilenmektedir. Değerlerin çocukları toplumsallaştırdığı en etkili etken ailedir ve ailede değerler kuşaklar aracılığıyla aktarılmaktadır. Kuşak, toplumdaki bireylerin yaşlarının belirli bir tarihsel zaman içerisinde belirlenmesini (60'lar kuşağı) ifade etmektedir (Kuyucu, 2017, s. 847, akt. Albairaqdar, Doğanalp, 2020). Kuşak kavramının geniş ölçekli bir ifadesi ise; Bir yaş grubunu (örn. 40- 50), gelişim dönemini (örn. Orta yaş), bir zaman aralığını (örn. 30 yıl) ya da zamanın rengini (örn. Hippiler) olarak ifade edilmektedir. Türk Dil Kurumu ise kuşak kavramını aynı yılda, yıllarda doğmuş ve aynı dönemin şartlarında var olan olumlu olumsuz süreçleri yaşamış kişiler olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla kuşak, benzer özellikleri gösteren ve ortak bir geçmişe sahip olan kişileri ifade etmektedir. Bu sebeple kendisiyle aynı yaşta bulunan kişilerden küçük ve büyük olan kuşakların sahip olduğu değerler farklılaşmaktadır.

Değerler bakımından bireyin yeteri kadar olgunluğa ulaşamama sonucunda, kişiler sadece çevrelerine karşı değil kendilerine ve çevresindeki diğer bireylere karşı da zarar verici eylemlerde bulunabilirler. Bu sebeple değerler eğitimi, yaşam içerisinde

oldukça önemli bir etkiye sahiptir. Temel insani değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek ailenin ve toplumun misyonu arasındadır. Değer eğitimi, doğru ve etkili aktarıldığında bireyin kişilik gelişimine katkı sağlamaktadır. Günümüzde yanlış birtakım inançların, davranışların çocuğun küçük yaşta almış olduğu yanlış değer eğitiminden kaynaklanmaktadır (Doğanay, 2009, Ekşi, 2003, Yel ve Aladağ, 2009, akt. Çelikkaya, Seyhan 2016).

1.1. Değer Kavramı

Değer kavramı sosyal yaşam içerisindeki yapılacak tüm eylemlerin yöntem ve amaçları dâhilinde bireylerin yapacakları seçimleri etkilerken aynı zamanda bireyin ya da grubun özelliklerini belirleyen kavramdır (Parsons, 1989:115, akt. Sarıkaya 2019). Değer, toplumun genel yapısını oluşturmak için gerekli yapıyı oluşturur; bu toplumda yaşam süren bireylerin ihtiyaçları ve aynı zamanda toplumun belirlediği yapıya uygun olarak seçim yapmasına olanak sağlar. Aynı toplumda hayatı sürdüren bireyler ortak değerlere sahip olmalıdır, aksi durum çatışmalara yol açabilmektedir. Fakat zaman içerisinde değişen toplum yapısıyla birlikte değer kavramları da değişiklik göstermektedir. Bulduğumuz dönem içerisinde geleneksel değerler yerine küresel değerler daha ağır basmaktadır. Değer, insanlar yaşama içerisinde toplum tarafından aktarılan yaşamın bir parçası olan manevi bir davranış tutumudur. Bu manevi davranış yaşam içerisinde hayatımızda girmiş olduğumuz tüm rollerde bulduğumuz davranışlar ve günlük hayatımızı kökten etkileyen bir etkidir; tam olarak da hayatımızın bir parçasıdır. Değer kavramı yaş ilerledikçe farklılaşmaktadır. Birey tarafından farklılaşan değerler çevresindeki diğer bireyler tarafından da farklılaşmaktadır.

1.2. Kuşak Kavramı

Kuşak, Türkçe'de jenerasyon ya da nesil sözcüğüyle tanımlanmaktadır. Kuşak kavramı 25 ile 30 yıllık yaş gruplarından oluşan aynı zamanda benzer şartlarda yaşamış bireylerin bir araya gelmesi olarak ifade edilmektedir.

Ryder'e 1965, akt. Binay 2020'e göre, yaklaşık aynı tarihsel periyotta doğan ve yaşayan, aynı zamanın içerisindeki koşullar içerisinde yaşadıklarını tecrübe etmiş, içinde bulunduğu çağın getirmiş olduğu benzer sorumlulukları üstlenmiş, benzer sorunları ve güçlükleri yaşamış, kişiler topluluğuna da kuşak (nesil) denilmektedir. Buradaki temel fikir neslin üyelerinin aynı psikoloji, tavır ve inanç özelliklerine sahip olması, birbirine yaşantılarına yakın davranış ve yaşam biçimi sergilediği şeklindedir.

Kuşakların sınıflandırmasında bulunulan dönemin siyasal, ekonomik, teknolojik ve sosyal durumları belirleyici olmuştur (İlhan, 2019). Kuşak sınıflandırmasını, 1925-1945

yılları arasındaki “Sessiz Kuşak”, 1946-1964 yılları arasındaki “Nüfus Patlaması Kuşağı”, 1965-1979 yılları arasındaki “X Kuşağı”, 1980- 2000 yılları arasındaki “Y Kuşağı” ve 2001 yılı sonrasında doğanlar ise “Z Kuşağı” olarak tanımlamaktadır. Büyüdükleri mekân ve zaman, ailenin yaşam ve yetiştirme tarzı, ailenin doğru değerleri, içinde büyüdükleri kültürel ortam, dünyaya gelinen zamandaki ekonomik ve sosyal durum, nesiller arasında farklılıkların oluşmasına sebep olmaktadır (Yıldız, Emecen 2019).

1.3. Kuşaklar Arası Geçişte Değerleri Etkileyen Unsurlar

Genç kuşaklar ile daha sonraki kuşakların arasındaki değer aktarımında meydana gelen değişimi bu konudaki çalışmalar ile belirlenmiştir. Genç kuşakların bir önceki kuşaklara göre “değişime açıklık” yenilikçi değerleri daha fazla ve hızlı benimsedikleri bununla birlikte bağımsız davranışlara vurgularken; kendini kısıtlama, geleneksel kalıpları sıkı sıkı koruma, var olan düzeni muhafaza eden değeri daha az benimsedikleri belirlenmiştir. İlk kuşakların daha sonraki kuşaklara göre hayatlarında var olan geleneksellik ve uyumluluk değerlerini daha çok benimsemişlerdir.

Değerlerin kişilerin ve toplumun arzulanır bir özelliği olması aynı zamanda toplumlar arası geçerliliğinde bulunmaktadır. Değerler, bireylerin ortak noktası olması paylaşım sağlayan önemli bir yaşam faktörüdür. Bireylerin sosyal rol içerisinde kontrolünü sağlamaktadır. . Değerlerin kalıcı olması, bir inanç özelliği taşıması, istenilenin kavranmasına ilişkin bir zihinsel nitelik taşıması ve aynı zamanda tercih edilebilir olması gibi bir takım özellikleri bulunmaktadır (Silah, 2000, akt. Gör, 2013).

Bu araştırma kuşaklar arasında değerlerde yaşanan değişimin hangi ölçüde olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Yapılan araştırma ile değer kavramının önemi ve yitirildiğinde yada eksildiğinde yaşanan olumsuzluklar belirlenmiştir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Deseni

Bu çalışma da değer kavramının farklı kuşakların üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda konu ile yapılan okumalarla bulunduğumuz değer kavramlarını daha iyi anlamak, geçmişten günümüze kuşaklar arası farklılıklar dikkate alarak yapılan saha çalışması ile değişimleri belirlemektir. Bu çerçevede görüşme yapılacak kişilerin arasında bulunan yaş farkı ile kuşaklar arası fark ortaya çıkmaktadır bu fark ile zaman içinde değişen değerlerin değişime olan etkisi ortaya çıkacaktır. Çalışmanın da amacına ulaşabilmesi için nitel araştırmanın daha uygun olacağı düşünüldüğü kanısıyla nitel araştırma uygun görülmüştür. Nitel araştırma

yönteminden olgubilim, yaşanan deneyimleri değerlendirmektedir (Jasper, 1994; Miller, 2003 akt. Kocabıyık, 2015). Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji (olgubilim) deseni kullanılmıştır. Fenomen kelimesinin iki şekilde ifade edilmektedir. İlk anlamı, gerçekte var olan ve duyularımızla hissetmiş olduğumuz özellikle de görme duyusuyla algıladığımız şeydir. Diğer anlamı ise ifade edemediğimiz ve anlamlandıramadığımız sıra dışı şeylerdir. İkinci anlamı bakarak duyular ile algılanan fakat gerçekliğe sahip olmayan fiziki dünyayı anlatacak ve yorumlayacak olarak ifade edilir (Slattey, 2012. akt. Yalçın, 2022).

2.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin geçerli ve güvenilir olması için araştırmayla doğrudan bağlantısı bulunan kişi ve kişilerden oluşan katılımcılar gerekmektedir. Katılımcı daha geniş bir kümeyi kapsayan, araştırmada elde edilen sonuçların genellemesi için kullanılırken katılımcıların içinden seçilen daha küçük bir grubu oluşturmaktadır. Bu sebeple araştırmanın katılımcıları Türkiye’de ikamet eden Sessiz Kuşak, Bebek Patlaması Dönemi, X, Y, Z ve Alfa ve Beta kuşağına mensup üyelerin oluşturduğu kişilerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar K1, K2, K3, K22 şeklinde kodlanmıştır.

Tablo 1. Çalışmaya Katılan Aile Üyelerine Ait Demografik Bilgiler

Kod	Yaş	Cinsiyet	Medeni Durumu	Eğitim Durumu	Çocuk	Çocuk Sayısı	Evde Aile Dışında Kalan
K1	16-20	Kadın	Bekar	Lise	Hayır	X	X
K2	16-20	Kadın	Bekar	Lise	Hayır	X	X
K3	16-20	Erkek	Bekar	Lise	Hayır	X	X
K4	21-30	Erkek	Bekar	Lisans	Hayır	X	X
K5	21-30	Erkek	Bekar	Lisans	Hayır	X	X
K6	21-30	Kadın	Bekar	Lisans	Hayır	X	X
K7	21-30	Kadın	Bekar	Yüksek Lisans	Hayır	X	X
K8	21-30	Kadın	Evli	Yüksek Lisans	Hayır	X	X

K9	21-30	Kadın	Bekar	Yüksek Lisans	Hayır	X	X
K10	21-30	Kadın	Bekar	Yüksek Lisans	Hayır	X	X
K11	31-59	Kadın	Bekar	Yüksek Lisans	Hayır	X	X
K12	31-59	Kadın	Dul	Yüksek Lisans	Evet	3	Evet
K13	31-59	Kadın	Bekar	Lisans	Hayır	X	X
K14	31-59	Kadın	Evli	Ön Lisans	Evet	2	X
K15	31-59	Kadın	Evli	Ön Lisans	Evet	2	X
K16	31-59	Kadın	Evli	Ön Lisans	Evet	2	X
K17	31-59	Erkek	Evli	Lisans	Evet	2	X
K18	60 Üzeri	Kadın	Evli	Lise	Evet	2	X
K19	60 Üzeri	Erkek	Evli	Lisans	Evet	2	X
K20	60 Üzeri	Kadın	Evli	Lise	Evet	2	X
K21	60 Üzeri	Erkek	Evli	Lisans	Evet	2	X
K22	60 Üzeri	Erkek	Evli	Lise	Evet	2	X

2.3. Araştırmanın Veri Toplama Aracı

Veriler görüşme tekniğiyle toplanmıştır. Sözlü iletişim ile toplanan verilere görüşme tekniği denir. Görüşme tekniği kendi içerisinde ayrılmaktadır. Bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır (Ek 1). Yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği önceden hazırladığı belli konu başlıkları ya da sorularla görüşmeyi gerçekleştirir. Önceden hazırlanan görüşme sorularının, görüşme yapılan kişinin konuya ilişkin ilgi ve bilgi düzeyine göre esnek davranılacak bir görüşme tekniğidir. Yarı yapılandırılmış görüşme bazı araştırmalarda görüşmenin kesin sınırlarından ayrılıp konu ile ilgili araştırmacın başka verilere ulaşmasını sağlar. Yarı yapılandırılmış görüşme, görüşme sorularının ve ilkelerinin önceden belirlendiği ancak, görüşme

yapılan kişinin konuya ilişkin ilgi ve bilgi düzeyine göre esnek davranılabilecek bir görüşme tekniğidir. Yarı yapılandırılmış görüşme, araştırmacının, yapılandırılmış görüşmenin kesin sınırlarından ayrılarak konu hakkında başka verilere ulaşmasını sağlamaktadır (Altunışık ve diğerleri, 2010, akt. Karataş, 2017). Görüşmeler katılımcıların onayı ile ses kaydı alınır. Daha sonra görüşmeler yazılarak analizi yapılır. Yarı yapılandırılmış görüşme soruları için alan uzmanlarının görüşü alınmıştır. Görüşme soruların kapsam geçerliliği için uzman görüşlerine başvurulmuştur (Çepni, 2007, Akt. Akbulut, Çepni ve Şahin, 2013).

Görüşme formunda araştırmacının amacına uygun bireylere değer kavramının tanımı ve dönemlerine göre değerleri anlatmalarına yönelik soru bulunmaktadır. Bu sorularla değerlerin önemini belirlemeye çalışılmıştır. Toplam olarak (7) demografik soru içermektedir. Demografik sorular katılımcıların Yaş, Cinsiyet, Medeni Durumu, Eğitim Durumu, Çocuk, Çocuk Sayısı, Evde Aile Dışında Bakımı Yapılan, konularındaki bilgilerini belirlemeye dönüktür. . Görüşme formunda demografik sorulardan sonra, değer anlamı, değer değişimi ve aktarımı, yaşayan değerler nelerdir, kuşaklar arası yaşanan çatışmaların neler olduğu ve ailenin çocuk üzerindeki etkisi gibi 16 soruya yer verilmiştir.

2.4. Araştırma Verilerinin Toplanması

Veriler, araştırmaya gönüllü olarak katılım sağlayan kişiler ile gerçekleştirilmiştir. Görüşmeye katılan kişilere araştırmacının amacı açıklanmış ve kişisel bilgilerin gizli tutulacağı belirtilmiştir. Sorular katılımcılara araştırmacı tarafından doğrudan yöneltilmiş ve anlaşılmayan noktalarda ek açıklamalar yapılmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak 22 kişi ile görüşme yapılmıştır. Görüşmeye başlamadan önce katılımcılara araştırmacının amacı açık bir şekilde belirtilmiş bilinçli onam gözetilerek istenildiğinde araştırmaya katılmadan çekilerek görüşmeyi bırakabilecekleri söylenmiştir. Bu bağlamda görüşmeden çekilen hiçbir katılımcı olmamıştır. Görüşmeler, görüşmeye katılan kişilerin uygun gördüğü yerde ve zamanda yapılmıştır. Katılımcıların onayları alındıktan sonra Ailedeki değer kavramının farklı kuşaklardaki anlamını belirleyebilmek için ses kayıt cihazı kullanılarak görüşmeler kayıt altına alınmıştır. Yapılan görüşmeler yaklaşık 45 dakika ile 65 dakika arasında değişmiştir.

2.5. Araştırmanın Veri Analizi

Araştırmanın kapsamında, farklı kuşaklardaki değer aktarımının verileri tespit edilerek kişileri hangi ölçüde etkilediğini belirlemek ve buna yönelik problemlere çözüm önerileri geliştirmek amacıyla içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, yapılan

çalışmayı tüm detayları ile analiz edilmesini sağlar ve önceden belirgin olmayan temaların boyutlarının ortaya çıkarılmasına olanak sunar. (Yıldırım ve Şimşek, 2006 akt. Topkaya, 2006). İlk olarak görüşmelerle ham veriler elde edilmiştir. Katılımcılara hazırlanmış soruları sorarak verilen cevaplar kayda alınmıştır. Bu kapsamda, öncelikle yapılan görüşmelerde elde edilen ham veriler deşifre edilmiştir. Belirlenen bu veriler ile araştırmanın alt-soruları çerçevesinde organize edilerek temalar oluşturulmuştur. Her bir temanın altında bulunan benzer görüşler kodlanarak alt temalar oluşturulmuştur. Temalar adlandırılırken, katılımcıların görüşme sırasında kendi kullandıkları sözcüklerden veya betimlemelerden yararlanılmıştır.

Betimsel analizlerde veriler, daha önceden araştırmacının belirlediği temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Araştırma sonunda elde edilen veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre organize edilir ya da görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ile sunulabilir. Betimsel analiz dört aşamadan oluşur. Bunlar; betimsel analize uygun bir çerçeve belirleme, tematik bu çerçeveye göre elde edilen verilerin işlenmesi, en son olarak da bulguların tanımlanması ve yorumlanmasıdır.

2.6. Araştırmacının Rolü

Araştırmacının ve görüşme yapılan bireylerin aynı toplumda yaşamasından dolayı elde edilen verilerin toplumun değerleri ve araştırmanın kurgulanmasını sağlayan araştırmacının bilgileri yorumlanmaktadır. (Brinkmann, Jacobsen ve Kristiansen, 2014, akt. Akçay, 2022). Nitel yapılan çalışmalarda araştırmacı bizzat zaman alanda ciddi zaman harcamaktadır, araştırma sırasında klişelerle doğrudan görüşme yaparak alanda kazandığı bakış açısını ve deneyimlerini toplanan verilerin analizinde kullanan araştırmacıdır kişidir. Tabi ki yapılan bu çalışmada araştırmacının yansız olabilmesi için araştırmasını yapmış olduğu konu, olay ve olguların doğal ortamına müdahale etmemesi gerekmektedir. Araştırmacı görüşmeler esnasında tamamen yansız olup, katılımcıları etkilememesi gerekmektedir. Tüm etik kurallar uygun davranarak araştırmanın sürecine tarafsız olmaya gayret etmiştir.

2.7. Geçerlik ve Güvenirlik

Yapılan araştırmada verilerin analizinde geçerlilik ve güvenilirliğin sağlanması için araştırmanın her aşamasında ayrıntılı olarak raporlanmasının geçerlilik ve güvenilirliği arttırmada olumlu etki etmektedir. Araştırmanın uygulama aşaması doğrudan araştırmacı tarafından gerçekleştirilerek görüşmeye katılan katılımcılara ayrıntılı açıklama yapılması ve anlaşılmayan kısımlarda tekrar geri bildirim sağlanması, araştırmanın iç güvenilirliğinin sağlanmasında olumlu katkı sağlamıştır.

Nitel araştırma yöntemi kullanılarak yürütülen araştırmalarda araştırmanın iç geçerliliğini (inandırıcılık), dış geçerliğini (aktarılabirlik/transfer edilebilirlik), iç güvenilirlik (tutarlılık) ve dış güvenilirliğini (teyit edilebilirlik) sağlamak için çeşitli yöntemler bulunmaktadır.

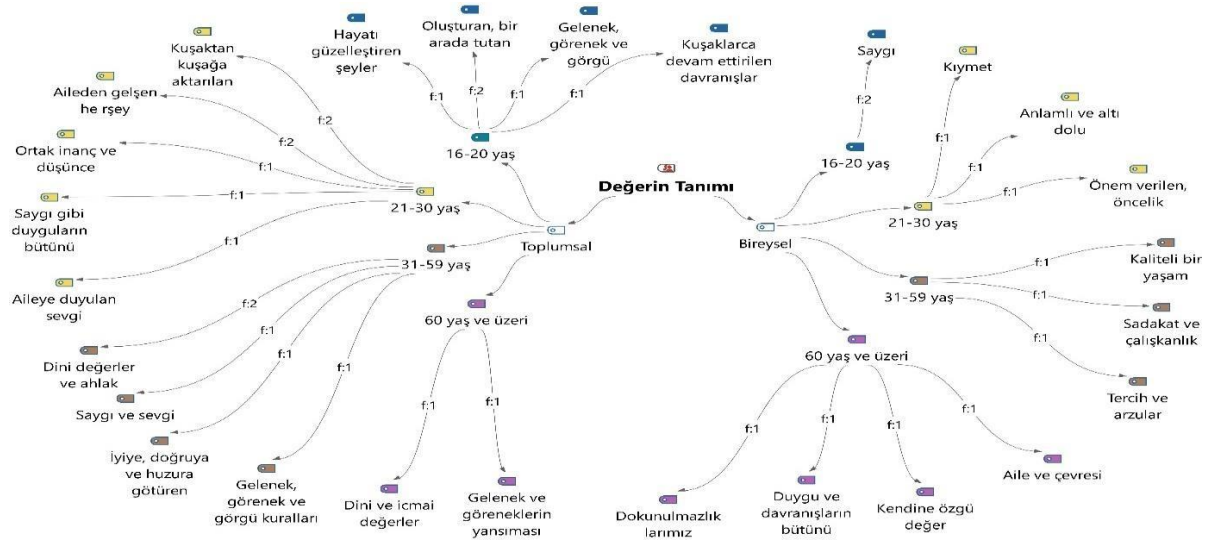
Çalışmanın güvenilirliği konusunda nitel araştırmalar farklı ele alınmaktadır. Çünkü bireylerin zaman içerisinde davranışı, duygu ve düşünceleri sürekli değiştiği için araştırmanın tekrarı mümkün değildir farklı araştırmacılar tarafından değişik bağlamda ele alınması veya yorumlanması mümkün olmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006, akt. Baştürk, Dönmez ve Dicle, 2013). Son olarak çalışmanın geçerlilik ve güvenilirliği için nitel araştırmada çeşitleme olarak adlandırılan teknik çalışmaya dahil edilmiştir. Bu sebeple, farklı kuşaklardaki değer aktarımının kişilerin hangi ölçüde etkilediğini belirlemek üzere belirlenen yaş aralığındaki kişilerle uygun oldukları zaman aralığında yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Görüşme esnasında katılımcıların onayını alarak ses kaydı alınarak bazı durumlarda da verilen cevaplar yazılı olarak notlar alınmıştır. Görüşme sorularına başlamadan önce yapılacak görüşmenin içeriği ile ilgili katılımcılara gerekli bilgilendirmeler yapılarak görüşmenin gizliliğinden bahsedilmiştir. Yapılan araştırmada asla katılımcıların isminin yer almayacağı isimleri kodlanacağı bildirilmiştir. Bu çalışmanın bilimsel bir araştırma için yapıldığı ve sadece amacı için yapılan çalışmalarda yer verileceği bilgisi de katılımcıya iletilmiştir.

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmaya katılan 16-20 yaş, 21-30 yaş, 31-59 yaş ile 60 yaş ve üzeri katılımcıların ailedeki değer kavramının farklı kuşaklardaki anlamına ilişkin görüşleri dört bölüm altında incelenmiştir. Birinci bölümde 16-20 yaş grubunun değer anlamı, sağladıkları ve önemi, değer aktarımı, değer değişimi, kuşaklar arası çatışmalar, ailenin anlamı ve aile üzerindeki etkisi ve değerlerin kuşaklar arası aktarımı yönelik görüşlerinden elde edilen bulgular ve yorumlarına yer verilmiştir. İkinci bölümde 21-30 yaş grubunun değer anlamı, değer aktarımı, değer değişimi, kuşaklar arası çatışmalar, ailenin anlamı ve aile üzerindeki etkisi ve değerlerin kuşaklar arası aktarımı yönelik görüşlerinden elde edilen bulgular ve yorumlarına yer verilmiştir. Üçüncü bölümde 31-59 yaş grubunun değer anlamı, değer aktarımı, değer değişimi, kuşaklar arası çatışmalar, ailenin anlamı ve aile üzerindeki etkisi ve değerlerin kuşaklar arası aktarımı yönelik görüşlerinden elde edilen bulgular ve yorumlarına yer verilmiştir. Dördüncü bölümde 60 yaş ve üzeri grubunun değer anlamı, değer aktarımı, değer değişimi, kuşaklar arası çatışmalar, ailenin anlamı ve aile üzerindeki etkisi ve değerlerin kuşaklar arası aktarımı yönelik görüşlerinden elde

edilen bulgular ve yorumlarına yer verilmiştir.

3.1. Değer

16-20 yaş katılımcılara sorulan "Değer nedir?" sorusuna karşılık alınan cevaplarda değer (f:4), genel (f:2), olarak (f:9), genel (f:2), millet (f:2) şeyler(f:2) ve aynı (f:2) ifadelerinin öne çıkardığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Değer olarak tanımlanan tüm ifadeler aşağıda görülmektedir:

Değer tanımları sıralanacak olursa 16-20 yaş grubunun değer tanımları; hayatı güzelleştiren her şey (f:1), oluşturan bir arada tutan (f:2), gelenek görenek ve görgü (f:1) şeklindedir.

Oluşturan bir arada tutan:

Değer genel olarak bence bizi bir arada tutan ve oluşturan, genellikle bir bölgedeki millet, millet derken sadece aynı ırk değil, aynı bölgede yaşayan insanları birbirine bağlayan ve hani kuşaklarca devam ettirilen genel olarak davranışlar, o tarz şeyler (K1).

21-30 yaş grubundan bir katılımcının cevabı "Değer bana göre ailedir, değer kıymettir". (K9).

31-59 yaş grubundan katılımcının cevabı ise "Toplumsal ve dini normlar"

Hem toplumsal olarak hem inanç olarak kabul gören normlar olarak tanımlıyorum. Hayatımıza yön veren standartlar olarak tanımlayabilirim, ölçü olarak tanımlayabilirim. Değer benim için ölçüdür, ölçüler sınırlar kabuller olarak tanımlayabilirim. (K12).

60 yaş ve üzeri katılımcının ifadesi Duygu ve davranışların bütünü:

Yapılan hareketlerin, davranışların, duyguların bütününe değer diyebiliriz, o şekilde. (K18).

Değer sorusuna aldığımız cevaplarda tüm yaş grupların önemseydiği fakat anlamlandırmada farklılıklar gözlemlendiği belirtilebilir. Nesilden nesile değeri yaşama ve talep etmenin değiştiğini ifade edilebilir.

3.2. Değerlerin Kuşaklararası Aktarımı

“Değer aktarımı konusunda toplumun nasıl bir etkisi olur?” sorusuna 21-30 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; toplumla birlikte değişmesi (f:5), çevreye göre etkiler (f:1) ve toplumu bir arada tutar (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Çevreye göre etkiler:

Çok büyük etkiler. En basitinden sigara bile çevreden etkilenecek başlanıyor. Seni olumlu etkileyecek bir çevreye de sahip olabilirsiniz olumsuz etkileyecek bir çevreye de her türlü etkiler yani. (K7)

Yapılan yorumlarda toplumun etkisinin olduğu, toplumda yaşanan değişimlerin zamanla birlikte farklılaştığı ve bununda o dönemde yaşayan insanları etkilediği bununla birlikte değişen değerler ve yenileri toplumu etkilediğini belirtmişlerdir.

3.3. Değişen ve Devam Eden Değerler

Şifacıların kullandıkları “Sizin ailenizi göz önüne aldığımızda hangi konularda (düğün, bayram, yemek, giyim-kuşam, komşuluk, akraba ilişkileri, yardımlaşma vs.) geleneklerinizi devam ettiriyorsunuz ve hangi konularda değişim olduğunu söyler misiniz?” sorusuna 31-59 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; devam eden ve değişen olmak üzere iki ana başlık altında toplanmıştır. Devam eden değerler; geniş aile (f:1) ve bayramlar (f:2) şeklindedir. Devam eden değerler ise komşuluk (f:2), düğünler (f:2), Gelenek-görenekler (f:1), bayramlar (f:1) ve giyim kuşam (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Düğünler:

Bizim oralarda imece usulü çok güzel olurdu birinin düğünü olsun hastası olsun onun hazırlığı falan günlerce sürerdi, o kadar güzeldi ki hayranlıkla izlerdik. Büyüklelerimiz de bizi buna teşvik ederdi. Yani bayramlarımız önceden hazırlanan bayram ayakkabıları, bayramlıklar, kahvaltılar, namaz, mezar ziyareti çok güzel şeylerdi.(K11)

Sevgi:

Biz sertçe devam ettiriyoruz. Babam annem yakınlarda öldüler, onlardan sonra biz görevi devraldık gibi. Damatlara, kızlara aktarıyoruz. Biçimsiz tavırlar, konuşmalar falan bizde olmaz. Ben aktardığım için olmaz ama tabi yumuşatarak aktarıyoruz, mesela dedemin olduğu ortama biz o çağırmadan giremezdik, şimdi değişti. Kötü mü? Hayır, ben bu değişimi olumlu buluyorum. Değişim olmadan medeniyet olmaz zaten. (K20)

Katılımcıların verdikleri cevaplara bakıldığında da geleneklerden bayramların eksilse de devam ettiremeye çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Giyim kuşamın çok değişime uğradığı alının cevaplar arasındadır.

Farklı Nesillerin Değer Aktarım Yaklaşımı

“Farklı nesillerin değer aktarımında yaklaşımları nasıldır?” sorusuna 60 yaş ve Üzeri katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; Sevgi temelli olması (f:1), Baskıcı olunması (büyükler) (f:1), Yumuşak geçiş olmalı (f:2) ve Ahlakın değişmesi (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Yumuşak geçiş olmalı:

Tabi çok hızlı olmamalı, yavaş olmalı. Medeni olacağım diye bazı aşamaları değiştirmek lazım. Kuşaktan kuşağa geçiş yumuşak olmalı hani toplumda buna ayak uydurabilirsin(K18)

Yaşlıların direktmesi:

Yaşlılarda her şey çöp oluyor hani, kendi gördükleri şeyi torunlarına gençlere böyle direktmeye çalışıyorlar. Hani bu genel olarak zaten hani bir şeyi zorla yaptırdığında olmuyor, olmuyor ama hani bunu daha böyle bir örnek vererek anlatmak, hani ne bileyim böyle sıkmadan zorlamadan anlattıklarında bence zaten hani çoğu kişinin hoşuna gidecek geleneklerimiz var aslında.(K1)

Geleneklerin genç kuşaklara yaşlı kuşaklardan aktarılanların ağır geldiği verilen cevaplar arasındadır.

Aile ve hayata etkileri:

Aile seni doğumdan itibaren hayata hazırlayan bir pusula, yol ışığı çok önemli yani eşi benzeri yok. Aileni seçemiyorsun da biraz da şans işi. Günümüzde çekirdek aileler de yok oluyor yani tek ebeveynli aileler ya da işte farklı şeyler hayatımıza girdiği için aile çok önemli. Beni hayata hazırlaması, geleneklere sahip çıkan bir ailede büyüdüğümü düşünüyorum ve kendimi şanslı hissediyorum. Eşimin ailesinin benden yana memnuniyetini gördüğümde ya da işte çalışma hayatımda bana bir övgü geldiğinde bunun ailemden kaynaklı olduğunu söyleyebilirim.(K9)

Aile, anne baba çocuk faktörü olup başta sonra eşlerin annesi falan derken büyüyor tabi ki çok değerli, çok kıymetli hani bunu bazen ifade edemezsin anlatamazsın ama büyüyor aslında. Anne-baba olarak başlıyor çocuğun oluyor o oluyor bu oluyor büyüyorsun. Aile biraz daha görecelidir. Geniş bir kavram benim için akrabalar, eş dost falan kızıma söylüyorum bunu çok kendi içinde yaşıyorsun diye.(K17)

Toplumun işleme:

Eski nesil biraz daha sözel aktarırken yeni nesil biraz daha bilgiyi internetten öğreniyor diyebilirim. Gözlemlemekten ya da büyüklerden dinlemek yerine artık akranlar birbirlerine aktarıyor gibi geliyor bana. (K4)

Cevaplar incelendiğinde ailenin birey üzerindeki etkisini vurguladıkları sonucuna varılmaktadır.

Ebeveynlerden Görülmüş ve Yaşanmış Değerler

Yardımlaşma:

Annem de babam da yardımlaşmayı çok sever ama bence daha özel olan bir şey. Söyleyeceğim hayvan sevgisi, annem kedili köpekli bir evde büyümüş hala ne zaman sokakta hasta bir kedi falan görse bunu takar kafasına, ağılar falan bu her ne kadar dezavantaj olsa da biraz ben de öyleyimdir, sokak kedileri benim için çok önemlidir. Bence ailemden öğrendiğim en önemli değer hayvan sevgisi ve merhamet.(K4)

Sevgi:

Sevgi yani onlardaki o sarıp sarmalamaları ne olursa olsun hayatta her şeyi yaşıyorsun. Ben de gençken bazı sıkıntılar yaşadım hep ailemin her ne olursa olsun senin arkadayız demesi her şeyi alıp götürdü.(K11)

Birlikte olmak:

Aslında sanırım bu şey birisiyle dediğim gibi sorun yaşadığımda o sorunu hani çok kafama takmamamı, kendi düşüncelerimi yani kafamı rahatsız etmememi çok söylüyorlar. Hani bunu uyguladım ve cidden hani yararlı oldu. (K1)

Saygı:

Biz Erzurumluyuz, o tip değerler çok fazla yani. En etki yapanı küçüğün büyüğe saygısı, o çok had safhadaydı bunu doğru bulmayan da vardı ama ben hala daha doğru bulurum yani.(K20)

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

16 - 20 yaş grubu katılımcılarıyla yapılan görüşmede "değer nedir?" sorusuna verilen cevaplarda bir katılımcı yaşadığı dünyayı güzelleştiren ifadesini kullanmıştır. Değer

kavramının tanımına yapılan çalışmalara bakıldığında toplumda yaşayan insanların belirli çizgi ve çerçevede yaşadıklarından hayatı kolaylaştırdığı ve güzelleştirdiği ifade edilmiştir. Bu grubun diğer katılımcısının ifadesi de “gelenek ve görenek” olarak belirtmiştir. Değer kalıplarının oluşmasının temeli gelenek ve görenekler ile oluşmaktadır. Değerler ile yaşamayan ve benimsenmeyen başka bir yöne yönelen, geçmişte var olan ve bir toplumun dinamiğini oluşturan geleneklerden insanları uzaklaştırmış, sürekli yenilik arayan ve yeniliği önemseyen bireyler aslında önemli olanın farkında değildirler gelenek olmadan getirilen yeniliğin meydana gelmeyeceği idrak edilmelidir (Tatar, 1995). Diğer katılımcı ifadesinde toplumda yaşayan bireyleri bir arada tutun olarak belirtmiştir. Değerin özelliklerinden biri bireyleri bir arada tutmaktır. Buradaki en önemli amaç toplumun dağılmaması dağılan bir toplum kaybetmeye mahkûmdur.

21-30 yaş grubu bu soruya bir önceki gruba göre daha net cevaplar vermişlerdir. Z kuşağın ilk dilimleri ile son dilimleri arasında hayat görüşlerinde ciddi farklılıklar olduğu gözlemlenmektedir. Bu kuşak değerlerin çoğunluk olarak hayatı zenginleştirdiğini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda elde edilen diğer bulgular, değeri yaşayan bireylerin ve toplumların psikolojik sağlamlığının olması, hayata dair sınırlarını çizilebilmesi, huzurlu bir yaşam sunar, hayatı kolaylaştırır ve hayata anlam katar. Değerin önemini ve anlamını ifade eden neredeyse tüm terimleri kullanmışlardır. Aslında bakıldığında aynı kuşak olmalarına rağmen bu kuşak her şeyin farkında olması değeri yaşamamanın hayata sağlayacağı konforu bilmesidir. Fakat katı kuralların olmadığı özgürlüğünü koruyabildiği kadarıyla değerlerin önemini benimsediklerini ifade etmişlerdir.

31 ile 59 yaş grubu ile değerlerin sağladığı yararlar nelerdir diye sorulduğunda bu grup huzurlu bir yaşam sağladığını ifade etmiş. Diğer katılımcılarda hayatı kolaylaştırdığını, kaliteli bir yaşam sunduğunu, hayata karşı daha dik bir duruş sergilediğini ve hayat içerisindeki şartlara uyum sağlamayı kolaylaştırdığı sonucuna varılmıştır. Bu grubun değer yargılarını olabildiğince farkında olduğunu hatta bazı değerlere hasret kaldıklarını ifade etmişlerdir. Bu yaş grubunun bir kısmının ebeveyn olduklarının ve çocuklarına da değer kavramlarının sağladığı yararların da çok kıymetli olduğu bu sebeple unutmadan şartlara uydurarak yaşanması gerektiği vurgulanmıştır. Değerleri yaşamamanın ve yaşatmanın sağlayacağı yararları bakıldığında kişilere verilen güven, sabır, misafirperverlik ve diğer gruplarda olduğu gibi çoğunlukla saygı değerine yer verilmiştir. Saygı kavramının gelişen teknolojiyle ve bireylerin yalnızlaşmasıyla azaldığı fakat her yaş grubunun bu değeri öncelik olarak ifade etmesi elde edilen bir sonuçtur.

En son katılımcı olan yaşlı grubun değerini sağladığı yarar sorulduğunda birçok kavramdan bahsetmişlerdir. Rahatlık, kurallı yaşam, uyum, kolay yaşam, saygılı yaşam, şartlara göre olumlu – olumsuz olması ve güven olarak ifade etmişlerdir. Bu grupta en çok dikkat çeken değerini kurallı bir yaşam sunduğu ve bunun da huzurlu bir yaşam sürebilmek için gerekli olduğunu ve önemli olduğunu sonucuna varılmıştır. Bireylerin, sosyal bir yaşam sürmeleri gerektiği için diğer bireylerle çeşitli ilişkiler kurmaktadır. Toplum içerisinde bireylerin kuracağı ilişkilerin belirli düzen içerisinde olması ve bu şekilde yürütülmesi gereklidir. Bireylerin iletişimlerini düzenleyebilmek için belirli kurallar vardır bu kurallar bireyin özgürlüğünü kullanmasına olanak sağlarken bir yandan da davranışlarını kısıtlamaktadır. Toplumsal kurallar bireyin daha refah bir şekilde yaşamaları için yazılı ve yazısız olarak ifade edilmiştir (Demirkasımoğlu, 2015).

Değerin aktarımı nasıl etkiler diye katılımcılara sorduğumuzda elde ettiğimiz alt temalar mevcuttur. Öncelikle toplumu nasıl etkiler diye sorulduğunda katılımcılar toplumun yaşamaları için gerekli olduğunu ifade etmişlerdir. Bir katılımcıda değerini toplumu etkilemediğini ifade etmiştir. Genç grubun bir kısmının da değer kavramının önemsiz olduğunu düşündüğü kanısına varılmıştır. Değerini hızlı değişimini toplumu ve aileyi nasıl etkiler sonucuna bakıldığında çoğunluk değer yargılarının değişeceğini ifade etmiştir. Bir katılımcıda çatışmaya yola açacağını ifade etmiştir. Burada elde edilen bulgu değerini hızlı değişimini toplumda yaşayan bireylerin uyum sağlayamayacağı ve bu sebeple değişime uğrayacağı sonucuna varılmıştır.

Değerlerin zamanla değişimini etkileyen etkenler ile ilgili katılımcıların görüşleri çoğunluk olarak toplum yapısı olarak ifade etmişlerdir. Toplumun yaşamını sürdürdüğü sürece değişim içerisinde olduğu gözlemlenmektedir. Değişim toplumun bu sebeple doğasında mevcuttur. Toplumun değişim hızı toplumdaki topluma değişiklik göstermektedir. Geleneksel toplumlardan daha çok modern toplumlarda değişim daha hızlı ve daha fazladır. Bu değişim öncelikle kültürel değerleri etkilemektedir (Kurtdaş, 2021).

21-30 yaş grubunda bu konuyla ilgili elde edilen bulgular, değerini aktarımı toplumla birlikte değişmesi çoğunluk tarafından ifade edilmiştir. Toplum sürekli değişen bir kavramdır yaşadığı sürece değişime uğrayacaktır. Toplumun değişmesi değer yargılarında da belirgin değişimine yol açmaktadır. Bu yaş grubunun değerini değişimine en çok tanık olan gruptur. İnternet ile çok daha fazla vakit geçirdiklerinden dolayı dünyanın diğer tarafındaki bireylerin yaşamına şahit olup onların değer yargılarını da görmektedirler. Bazen bu yaşadıkları toplumda var olan değerlerle karşılaşmaktadır. Yeni yetişen nesil teknolojiye oldukça fazla hâkim oldukları için bu

dünyanın diğer ucuna ulaşmalarını sağlayacaktır. Orada yaşanan tüm hayata hâkim olmaları mümkündür. Görüntülü ve sesli olarak birçok veriye ulaşabilmektedirler. Aynı zamanda kendisi de hayatı ile ilgili birçok veriyi başkalarının ulaşımına açık bırakmaktadır. Bu sebeple birey sadece etkilenen değil etkileyen konumunda da olmaktadır. Yeni nesil daha çok tüketim öncelikli bir hayat yaşamaktadırlar. Yaşam felsefeleri “kullan ve at” olarak ifade edilebilir. Yaşanılan bu tüketim çılgınlığı sadece maddi olarak değildir aynı zamanda, değerlerinde, yaşam biçimlerinin, önceki nesillerden öğrenilen kavramların atılması söz konusudur. Bu sebeple gençler, tüm bahsedilene bu değişimleri yaşamış olan diğer toplumlardan etkilenmiş ve kendi toplumlarında olmayan kavramlara dönüşüm başlamıştır (Düzgüner, 2015).

Değer aktarımı ilk olarak çocuğun ilk sosyal çevresi olan ailede başlamaktadır. Daha sonra okul ve çevre ile gelişmektedir. Fakat ailenin dışında edinilen değerler zamanla yerine oturmadığı ve ailenin temelini oluşturduğu değerlere dönüştüğüdür. 31-59 yaş grubu ile yapılan görüşmede ailelerinden gördükleri ve eleştirdikleri birçok davranışı ve değeri şuan uyguladıklarını belirtmişlerdir. Değerin hızlı değişimine bu grup uyum sağlama kısmında diğer gruba göre biraz daha zorlandığını ifade etmiştir. Bireylerin alışık olduğu durumdan diğerine geçiş kişileri oldukça zorlar ve uyum sağlamalarında sıkıntı oluşturur. Hızlı yaşanan bu değişim öncelikle toplumu olumsuz etkilemektedir. Toplumun bir arada olması güçlü duruşu için çok önemlidir. Fakat yaşanan bu değişim toplum içerisinde yaşayan bireylerin birlik olma durumunu bozmaktadır. Bu sebeple toplum bu süreçten en çok etkilenen kurumdur. Bu değişimi etkileyen etmenler sorulduğunda katılımcılar dijitalleşme, yaşam tarzı, çevresel faktörler ve küreselleşme olarak belirtmişlerdir. Birçoğu teknolojinin hayatlarına girmesiyle birçok şeyin çok daha net değiştiğini direnç göstermekte zorlandıklarını bazı katılımcılar bu değişimin kişilerin özlerini unutacağını bazı katılımcıların da gelecekte yararlı olacağını yeni neslin beklentisinin bu yönde olduğu sonucuna varılmıştır.

59 yaş üstü yapılan görüşmelerde değer aktarımında toplumun etkisinin nasıl olduğu sorulunca katılımcılar bireyler arası köprü görevi yapmış olduğu, olumlu etkilerinin olduğu kadar olumsuz etkilerinin de olduğu kendinden genç kuşağı anlamakta bazen zorlandıklarından onları anlayamadıkları gerekli hürmeti ve saygıyı göremediklerinden bahsetmişlerdir. Toplumun bireyler üzerindeki etkisinin de çok fazla olduğu sonucuna varılmıştır. Kendilerinin genç kuşağa değerlerin aktarılmasında gençlerin de onlara değişen değer kavramlarını aktarmada köprü görevi üstlenmesi bulgusuna varılmıştır. Değerin hızlı değişimine bu yaş grubu

katılımcılar kuşakların hızlı değişimi ve bununda aile yapısını temelinden sarstığını bozulma olduğunu belirtmişlerdir. Ailelerde çocuk ego manyasının hâkim olduğu bunun da aile yapısını değiştirdiği sonucuna varılmıştır. Çocukların hüküm sürdüğü bir aile yapısında neden bozulmalar olduğu konuşulunca çocukların etki mekanizmasının teknoloji ve sosyal medya olduğu belirtilmiştir.

Değişen değerler olarak ta giyim kuşam ve yardımlaşmadır. Bu değerler mevcutta vardır fakat şekil değiştirdiğini ifade etmişlerdir. Giyim kuşamın değişimini genç kuşağın da kabul etmesi değişimin çok radikal olduğu göstergesidir. Yardımlaşma değeri ise daha soyut bir hal aldığı fakat yaşatılması gereken önemli değerlerdendir. Yardımlaşma değerinin eksikliği bireylerde bencilliğe yol açacak ve aynı zamanda bireysel yaşamının sayısını arttıracaktır. Tamamen bırakılan yaşatılmayan değer olarak katılımcılar ramazan sofraları ve komşuluk olduğunu belirtmişlerdir. Çalışma yapılan grubun bu değerleri yaşamaması gelecek nesillerde artık olmayacağıdır. Bu yaş grubu yaşadıkları ve tanık oldukları değer kavramlarını yaşatmaları da mümkündür fakat yaşamadıkları değerleri sadece bir masal gibi bir sonraki kuşaklardan dinlemeleri o değerlerin artık yok olacağını göstermektedir. Bu kuşaklarda hiçbir değer farkında olmayan katılımcılar da mevcuttur. Değeri ailede görmez ve yaşamaz ise ona göre lüzumsuz bir kavram olarak kalacaktır. Bu şekilde değişen değerleri sordumuzda bireye göre değişen ve değişmeyen değer kavramı yoktur ifadesi mevcuttur. Bu da bazı gençlerin değerlerin ne olduğu kısmında bilgi sahibi olmadıklarını göstermektedir.

21-30 yaş grubuna değişmeyen değerlere bakıldığında yardımlaşma, bayramlar, giyim kuşam, düğünler ve komşuluk olduğu sonucuna varılmıştır. Bir önceki yaş grubunun verdiği cevaplarla farklılıklar olduğunu belirliyoruz. Bu yaş grubu devam eden değerleri daha fazla olarak görmektedir. Bireyin neyi niçin yaşadığını bilmesi oldukça önemlidir. Tabi aile kavramı da çocuğa neleri ne kadar yaşatıyor bu da oldukça kıymetlidir. Tamamen unutilan ve yaşatılmayan değerler bu grupta çok daha hissedilir olduğu görülüyor. Özellikle saygı değerini unutilan değerler olarak görmeleri genç neslin çevresinde bu değeri görmediği bulgusuna varılmaktadır. Genç neslin bir kısmı bu değeri tamamen unutmuşken bir kısmı da bunun olmamasından dolayı duyduğu sıkıntıyı ve eksikliğin önemini ifade etmektedir.

Farklı nesillerde değerlerin aktarılmasını bakıldığında 31 ile 59 yaş grubuna bakıldığında katılımcıların çoğu değer aktarımının büyük bir kısmının aileden olduğunu daha sonra çevre faktörünün etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bireylerin yaşı kaç olursa olsun aile faktörünün etkisinin oldukça fazla olduğu bulgusuna varılmıştır. Bu yaş grubu yaşanan çatışmalarda, bireysel kararlar, yaşam farkı, dayatma, bakış açısı ve

iletişimsizlik olduğu sonucuna varmışlardır. İletişimsizlik ve yaşam farkının nesiller arasında yaşanan çatışmanın daha çok olduğu bulgusuna varılmıştır. Bu grup aynı zamanda ebeveyn olduğu için kendi çocuklarıyla yaşadıkları problemlerde ifade etmişlerdir. Birbirlerine hoşgörü gösteren ailelerde iletişimin daha kuvvetli olduğu hoş görü göstermeyen ailelerde gençlerin daha çok direnç gösterdiği belirtilmiştir. Kuşaklar arası yaşanan çatışmalar iletişim eksikliğinde çok yüksek yaşandığını ve sosyal medyanın bireylerin hayatında ciddi yer almasından yaşlı kuşakla aralarında çatışmaya yol açtığı sonucuna varılmıştır. Yaşlı kuşak sosyal medyadan genç kuşağa göre daha uzak olduklarından dolayı çocuklarıyla güncel olayları konuşup sohbet etmek istemektedir fakat genç nesil sosyal ilişkilerini daha çok kendi akranları ve sosyal medyada iletişim kurduğu kişilerle sağlamaktadır. Bu şekilde sağlanan ilişkilerin çok sağlıklı olmadığını ve genç kuşağın tercih ettiği süreçten endişeleri olduğunu belirtmişlerdir.

Aile kavramının görüşlerine bakıldığında, her zaman ve her koşulda yanlarında olduklarını, hiçbir çıkar gözetmeden karşılıksız sevdiğini bunun da onlara oldukça iyi geldiğini ve kendilerini güvende hissettiklerini ifade etmişlerdir. Aile temeldir çocuğun hayata olan duruşunu belirler ebeveynlerin çocuklarına verdikleri koşulsuz sevgi onları hayata daha güçlü ne istediğini bilen ve çevresindeki diğer bireylere saygı duyan kişiler olmasına olanak sağlar. Günümüzde teknolojinin hayatın içerisine girmesiyle ailenin gençler üzerindeki etkisinin azalmasına yol açmıştır. Anne babaların gelişen teknolojiyi takip edip çocuklarıyla aynı dili konuşmaları bu süreci biraz daha kolaylaştıracaktır. Yapılan görüşmelerde de genç katılımcılar bazı durumlara dirençte göstermiş olsalar da temellerinin oluşmasında ailenin etkisini ifade etmektedirler.

21-30 yaş grubu ile aile kavramını görüştüğümüzde bu katılımcılar. Ailenin anlamı ve onların üzerindeki etkisi sorulduğunda elde ettiğimiz sonuçlar. Hayatımızı şekillendiren, daima yanımızda olan, bizi bir arada tutan ve en güzel şey olarak ifade etmişlerdir. Aile yaşamın temelini oluşturan en küçük olgudur. Açıklamalarda en küçük birim olarak ifade edilse de aslında aile olgusu işlevselliği açısından toplumu yansıtan en önemli birimdir. Toplumun devamı ve değerlerin aktarımı için aile kavramı en önemli kavramdır. Katılımcılara bu soru sorulduğunda ailen seçemediğini ve bunun bir şans olduğunu belirtmişlerdir. Kendi ailelerinde artık çekirdek aile olarak yaşadıklarını bu sebeple değer yargılarının neredeyse tümünü aileden edindiklerini hayatın içerisinde almış oldukları övgülerin tüm sebebi de aileleri olduklarını belirtmişlerdir. Bazı katılımcıların bunun aksine ailenin bir yere kadar etkili olduğunu dış etkenlerin de bu sürece etki ettiğini özellikle sosyal medyanın kişilik

oluşumunda ve hayata dair bakışlarında etki ettiği sonucuna varılmıştır. Tabii ki yanlış yönlere savrulduklarında ailelerinin her daim yol gösterici olarak varlıklarını hissettirdikleridir.

Ailenin bireye güç verdiği ve kutsal bir kavram olduğudur. Bu grubun dış çevreden çok ailenin daha güvenli olduğunu ver her daim varlıklarını hissetmelerinin iyi geldiği sonucuna varılmıştır. Her grupta olduğu gibi bu grupta da ailenin çocuk üzerindeki öneminde rol model kavramına değinilmiştir. Bireyin tüm gelişim sürecine etki eden en önemli unsurun aile olduğu bulgusuna varılmıştır.

En son grup olan 59 yaş ve üstü ile yapılan görüşmelerde aile nedir diye sorduğumuzda. Kutsallık, korunması gereken bir değer ve birlikte yaşam olarak belirtmişlerdir. Ailecek yenilen akşam yemeklerinin aile bağları için çok önemli olduğundan genç kuşağın burada yapmış olduğu sohbetlerin hayatı boyunca etkisinde kalacağı bulgusuna varılmıştır. Ailenin çocuk üzerindeki etkisinde kendi çocuklarından örnekler vermişlerdir. Ailenin çocuk üzerindeki etkisinin çok fazla olduğunu temeli ailenin oluşturduğu fakat belirli yaştan sonra etkisinin azaldığını kendi çekirdek ailelerindeki dinamikleri ile değişime uğradığı sonucuna varılmıştır.

Ebeveynlerinden görmüş ve onları etkileyen değerler üzerine verdikleri cevaplar birlik kavramı ve sorunların beraber çözüldüğü üzerine ifade etmişlerdir. Ebeveynin çocuğa model olacağı ve bu sebeple davranışlarında tutarlı olması çocuğa değer yargılarını öğretirken öncelikle kendisinin içselleştirip yaşaması çocuğun o değeri benimseyip içselleştirmesi için önemlidir. Kuşaklar arası problemleri çözebilmek için çocuğa karşı sevgi dolu, duygusal ve kabullenici olarak samimi ilişki kurmaya özen göstermeleri önemlidir. Ebeveynin çocuğa sevgisini gösterirken çocuğun ihtiyaçlarını ve kaygılarını anlamaya çalışması ve bu aşamada çocuğunu yönlendirebilmesi rahatlayabilmesi önemlidir. Çocuğa verilen sevgi ve güven çocuğun anne babasıyla özdeşim kurup onun gibi olma isteği ile ebeveyninden gelen mesajlara kabullenmesini sağlar (Demirutku, 2017).

21 ile 30 yaş grubuyla ebeveynlerinden görmüş olduğu değerler sorulunca vermiş oldukları cevaplar. Ailelerin kendi ebeveynlerine göstermiş olduğu saygıdan bahsetmişlerdir. Bir sonraki kuşak Y kuşağıdır Y kuşağı büyüklerine olan bağlılığı henüz çok güçlü ve kuvvetlidir. Komşularıyla ve çevresiyle yardımlaşan ailelere sahip oldukları sonucuna varılmıştır. Y kuşağı değer yargılarını döneme uyum sağlayarak yaşamaya çalışıyor ve aynı zamanda yaşatmaya çalışmaktadır. Ailelerinden değer aktarımının nasıl olmasını istediklerini sorduğumuzda gençler daha çok model olmayı belirtmişlerdir. Ailenin yaşam fonksiyonlarından biri de değer yargılarını bir

sonraki kuşağa aktarmaktadır. Bu aktarımda anne babaların değer aktarımında önemli rol oynamaktadırlar. Ailenin hangi değeri nasıl aktaracağı aktarması kadar önemlidir. Kuşaklar arası aktarımların en etkili yöntemi ailenin rol model olma yöntemidir (Doğan, 2023). Ailelerinden nasıl bir dil kullanmalarını istedikleri sorulunca katılımcılara kesinlikle iletişimi arttırmaları bazı durumlarda hüküm vermek yerine konuşarak anlayarak duygudaşlık kurarak karar vermelerinin sonucuna varılmıştır.

59 yaş ve üstü ile yapılan görüşmelerde, bu yaş grubunun kendi ebeveyninde görmüş olduğu değerler sorulunca sır tutma, yardımlaşma, komşuluk, saygı ve birlikte hareket etme olarak belirtilmiştir. Bu yaş grubu içinde yardımlaşma eksik fakat kendi ailelerinde çok fazla gözlemledikleri kıymetli bir değerdir. Bir katılımcı babasının ramazan ayında tanımadığı insanlara sürekli pişmiş yemek dağıtmasıydı ve buna tanıklık ettiği günleri anlatırken katılımcının üzerinde bıraktığı etki kendi çocuklarında aktardığı sonucuna varılmıştır. Genç kuşaklara değer yargılarını nasıl aktardıkları sorulunca sevgi-saygı ve model olmanın öneminden bahsetmişlerdir. Bu süreçte sabır ile aktardıklarını değişen değerlere de uyum sağlamaya çalıştıklarını fakat onlar için vazgeçemeyecekleri değerler olduğunu ifade etmişlerdir. Değer aktarımında kullandıkları dil dürüst olmak, sevgi dilini kullanmak, eğitimin önemi ve kontrol denetimin her daim olması gerektiğini ifade etmişlerdir.

4.1. Öneriler

1. Kuşaklara arası çatışmalara ve sebeplerine yönelik çok fazla çalışma bulunmaktadır. Bunların her biri çok kıymetli ve önemlidir. Fakat yaşanan çatışmaları çözmeye yönelik çalışmalara ağırlık verilmesi önemli görülmektedir.
2. Alfa beta kuşağının karşılaşılabileceği sorunlar üzerine kapsamlı bir çalışma yapılabilir.
3. Tamamen değişen ve yerine gelen değer kavramlarını anlatan ve bunu yaparken kuşakların düşüncelerine yer vererek beklentileri belirlemek.
4. Araştırmanın sınırları sadece Türkiye sınırları içerisinde gerçekleşmiştir. Dünya üzerindeki değer kavramını daha büyük grupla ile aynı zamanda farklı demografik özellikleri dahil edildiği çalışmaların yapılması yararlı olacaktır.
5. Genç kuşak ile yaşlı kuşağın birbirleriyle kaliteli vakit geçirebilecekleri ortamların oluşturulması.
6. Ailelerin çekirdek aile değil geniş aile olarak zaman zaman yemekler düzenlemeye özen göstermeleri.

7. Yaşlı kuşağın diğer kuşağın yanında model olduğunu unutmayıp tüm hal ve hareketlerine dikkat etmelidir.
8. Tüm yaş gruplarının birbirlerini anlamaya empati kurmaya özen göstermeleri gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akçay, G. A. (2022). *Dezavantajlı bireyler ve ailelerinin gündelik hayatları: Fenilketonürlü aileler üzerine bir inceleme*. Konya: Tez.
- Albairqdar, O. H., & Doğanalp, B. (2020). Y kuşağının kariyer yönelimi üzerine bir uygulama. *Ekonomi, İşletme ve Yönetim Dergisi*, 55.
- Baştürk, S., Dönmez, G., & Dicle, A. N. (2013). Geçerlik ve güvenilirlik. *Researchgate*, 164.
- Binay, M. E. (2020, 12 15). Kuşaklararası farklılıkların çalışma değerleri üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik bir araştırma. *Yüksek Lisans Tezi*, s. 4.
- Çelikkaya, T., & Osman, S. (2016). Değerlerin kazanılmasındaki etkili faktörler (öğrenci görüşleri). *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 169.
- Demirutku, K. (2007). *Parenting styles, internalization of values and the self-concept*. Ankara: Doktora Tezi.
- Düzgüner, S. (2015). Değişen dünyada gençlik ve değerler. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 107-112.
- Gör, F. (2013). *İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi öğretim programında merhamet değeri*. Erzurum: Yüksek Lisans Tezi.
- İlhan, T. (2009). *Üniversite öğrencilerinin benlik uyumu modeli: yaşam amaçları, temel psikolojik ihtiyaçlar ve öznel iyi oluş*. Ankara: Doktora Tezi.
- Karataş, Z. (2017). Sosyal bilim araştırmalarında paradigma değişimi: Nitel yaklaşımın yükselişi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 75.
- Kocabıyık, O. (2015). Olgubilim ve gömülü kuram: Bazı özellikler açısından karşılaştırma. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 55.
- Kurtdaş, E. M. (2021). Değer değişimini etkileyen bir faktör olarak üniversite eğitimi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 317-320.
- Morsümbül, Ş. (2014, 1 14). Değerlerin kuşaklar arası değişimi; Ankara örneği. *Doktora Tezi*, s. 45.
- Sarıkaya, M. (2019, 5). Çocuk yetiştirme değerlerine ilişkin ebeveyn ve ergen görüşleri. *Yüksek Lisans Tezi*, s. 28.
- Tatar, T. (1995). Gelenek ve gelecek. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümündeki konuşması*, (s. 205,206). İstanbul.
- Topkaya, E. (2006). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 115.
- Yalçın, H. (2022). Bir araştırma deseni olarak fenomenoloji. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.

- Yeşil, R., & Aydın, D. (2007). Demokratik değerlerin eğitiminde yöntem ve zamanlama. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 67.
- Yıldız, R., & Emecen, S. (2019). Hayatı anlamlandırmada kuşaklar arası farklılıklar: üç kuşak karşılaştırmalı analizi. *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 361.